ZAFIU, Rodica, 2010, Cuvinte nepotrivite. Tobă de bătaie, tobă de carte. Disponibil https://dilema-veche.ro/sectiune/tilc-show/articol/toba-de-bataie-toba-de-carte (vizitat la: 11.10.2021)
CUDDON, J.,, 1999 The Penguin Dictionary of Literary Terms and Literary Theory [fourth edition], Penguin Books.
GLOSAR DE MUZICĂ. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Glosar_de_muzic%C4%83 (vizitat la: 11.10.2021)
SCLIFOS, Valeriu, 2005, 1200 de frazeologisme ale limbii române. Chişinău. 88 p. Disponibil :, http://ru.scribd.com/doc/148803655/Frazeologisme (vizitat la 23.10.2016).
ILINCAN, Vasile, 2016, Dicţionar de expresii româneşti în contexte. http://www.editura.ubbcluj.ro/bd/ebooks/pdf/1797.pdf (vizitat la 17.06.2021).
https://www.versuri.ro/versuri/zdob-si-zdub-boonika-bate-doba-_076.html# (vizitat la 11.10.2021).
www.cancanrd (vizitat la 12.10.2021)
https://www.libertatea.ro/stiri/de-unde-vin-cele-mai-populare-expresii-unele-au-origini-la-care-nu-te-ai-fi-gandit-in-veci-1205705 (vizitat la 12.10.2021).
http: //www.enational.ro/(vizitat la 12.10.2021).

DE LA VIZUAL LA VERBAL: UNELE ASPECTE ALE COMUNICĂRII NARATIVE ÎN ROMANUL ISABELEI ALLENDE "LA CASA DE LOS ESPÍRITUS"

Laura MÎRZAC
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

Abstract: *This article addresses a very complex topic, due to its position at the confluence of several areas of scientific interest. The exploration of verbal resources, through which the visual perception is concretized within a literary text, creates a favorable ground for the fusion of elements that belong not only to the scope of the language and literature, but also to such research areas as exact sciences, reception psychology and, of course, painting. The reality, which, in fact, is singular, is shown to be multiple, taking into account the fact that each person looks at the world from his/her own point of view, i.e. from a specific perspective. In turn, visual perception is a complex process, as it consists not only in receiving an external stimulus, but also in interpreting it, or the latter differs from one individual to another. The novel "La casa de los espíritus" and the unmistakable way of the author Isabel Allende to create a world "impregnated" with magical realism illustrate this circular relationship as well as possible and exemplify it through an imposing succession of verbal means that reflect the visual perception in its entire complexity.*
Keywords: *Narration, narrative communication, point of view, narrative perspective, visual image, verbal means, style.*

Prezentul articol abordează un subiect deosebit de complex, în virtutea situării acestuia la confluența mai multor domenii de interes științific. Actualitatea și importanța problemei abordate sunt determinate de situarea subiectului investigat la intersecția naratologiei și lingvisticii, acestea bazându-se, la rândul lor, pe rezultatele numeroaselor cercetări efectuate de-a lungul secolelor în domeniul filozofiei, psihologiei, științelor exacte și, bineînțeles, al artelor vizuale.

Explorarea resurselor verbale, prin intermediul cărora se concretizează percepția vizuală în cadrul unui text literar, creează un teren favorabil pentru fuzionarea unor elemente ce aparțin nu doar segmentului lingvo-literar. De exemplu, din punctul de vedere al filozofiei, realitatea, care, de fapt, este singulară, se arată a fi multiplă, ținând cont de faptul că fiecare persoană privește lumea din propriul său punct de observație, adică dintr-o perspectivă specifică. În felul acesta, percepția și cunoașterea realității variază în funcție de perspectiva adoptată în fiecare caz concret, ultima prezentându-se ca o componentă inseparabilă a realității. Prin urmare, fiecare posedă un punct de

vedere sau o viziune proprie asupra realității, iar adevărul nu este altceva decât abordarea lumii din perspective diferite. Suma acestor puncte de vedere divergente facilitează apropierea maximă de adevărul absolut, precum și de omniscientă. La rândul său, percepția vizuală reprezintă un proces complex, întrucât constă nu doar în receptarea unui stimul din exterior, ci și în interpretarea acestuia, or ultima diferă de la un individ la altul.

Dacă extrapolăm cele expuse anterior asupra naratologiei, reușim să identificăm o legătură evidentă între percepția vizuală și conceptul denumit *punct de vedere*, controversat în virtutea eterogenității criteriilor puse la baza elaborării tipologiilor naratorului, a confundării *punctului de vedere* cu tipul de narator, precum și a diversității terminologice care, indubitabil, creează multiple obstacole pentru o interpretare univocă a acestuia. În pofida unei aparente referiri la percepția vizuală, *punctul de vedere* nu se limitează doar la aceasta, ci se manifestă ca un concept deosebit de complex care se prezintă într-o structură ierarhică reflectată în următoarea formulă: autorul empiric optează pentru un subiect-perceptor/locutor (narator diegetic/nondiegetic sau personaj), îl dotează cu o identitate, îl situează într-un cadru spațio-temporal, îl transformă în exponent al unei ideologii și îi atribuie un discurs corespunzător factorilor enunțați anterior. Această formulă se sprijină pe teoria formulată de naratologul german Wolf Schmid, potrivit căreia punctul de vedere reprezintă „o confluență de condiții generate de factori externi și interni, care influențează asupra percepției și transmiterii evenimentelor". (Schmid, 2003: 67) De aici rezultă necesitatea cercetării punctului de vedere nu doar într-un cadru limitat al percepției vizuale, ci în aspect perceptiv, spațial, temporal, ideologic și, bineînțeles, verbal. Totodată, este evidentă și necesitatea elucidării structurilor externă și internă ale comunicării narative, în urma căreia putem constata că predilecția autorului pentru un anumit tip de narator (subiect-perceptor / subiect-locutor) îi permite să focalizeze și să surprindă vizual doar acel segment al realității înconjurăatoare, care este compatibil cu intențiile sale narative, cu sistemul său de valori etc..

Evident, numărul istoriilor care pot fi povestite este infinit. Istoriile care merită a fi scrise nu sunt aceleași pentru toți. O istorie interesantă pentru un autor nu va fi neapărat potrivită pentru altul. Fiecare dintre ei va trebui să opteze pentru cea care prezintă mai multe puncte de tangență cu lumea sa interioară. În afară de aceasta, este nevoie de o deosebită sensibilitate și experiență tehnică pentru a putea traduce această lume imaterială într-o succesiune de cuvinte care, în cele din urmă, va alcătui textul istoriei. Procesul scrierii se va transforma într-un punct tranzitoriu, intermediar între realitatea tangibilă și lumea impalpabilă în care se situează creația literară. În felul acesta, rezultatul final va purta, inevitabil, amprenta personalității creatorului său. La rândul său, naratorul nu trebuie confundat și/sau identificat, sub nicio formă, cu autorul, acesta reprezentând, mai curând, un *alter ego*, „o dublură" sau „un substitut literar" al autorului care va fi întotdeauna diferit de persoana empirică. Totodată, se va ține cont de faptul că naratorului îi revine responsabilitatea de a convinge lectorul de faptul că cele relatate de el corespund adevărului, acesta urmând să creeze o aparență de verosimilitate sau o proiecție verosimilă a unui univers diferit de cel real. Astfel, ținem să subliniem o dată în plus că niciunul dintre elementele elucidate nu urmează a fi neglijat, întrucât, în absența a cel puțin unuia dintre acestea, întreaga rețea de relații sistemice va înceta să mai funcționeze.

Ulterior, acești factori se reflectă fie în (im)parțialitatea percepției și transmiterea ulterioară a faptelor percepute, fie în dreptul la „selectivitate", deoarece, din infinitatea elementelor care integrează realitatea înconjurătoare, subiectul-perceptor/locutor admite doar un număr redus, ignorând sau trecând cu vederea o succesiune impunătoare de fapte și „adevăruri", care nu reușesc să producă o rezonanță asupra lumii sale interioare. Anume din acest motiv, foarte frecvent se insistă asupra meticulozității cu care urmează a fi selectat subiectul-exponent al punctului de vedere, dat fiind faptul că accesul acestuia la realitatea înconjurătoare devine posibil doar datorită virtuților sau restricțiilor pe care i le dictează inteligența, sensibilitatea, vârsta, nivelul de cultură etc. Viziunea subiectului perceptor/locutor este, prin definiție, subiectivă și include o porțiune „limitată" a experienței sale, întrucât autorul îi interzice accesul la cunoașterea absolută.

Diferența de receptare a evenimentelor urmărite va depinde, în primul rând, de poziția spațială, pe care o va adopta naratorul în raport cu acestea. Anume acest fapt îl va determina pe subiectul-

observator să-și centreze atenția asupra detaliilor unor fapte și să treacă cu vederea altele, pentru a-și „construi istoria" în strictă conformitate cu poziția adoptată. Semnificația sintagmei *punct de vedere spațial* trebuie înțeleasă literalmente, acesta diferențiindu-se net de celelalte planuri, în care termenul *punct de vedere* capătă o semnificație metaforică. La rândul său, punctul de vedere temporal, desemnează distanța dintre receptarea primară și ulterioară a evenimentelor. „Receptarea" presupune, în acest context, nu doar impresia inițială, ci, de asemenea, procesarea și conștientizarea acesteia, odată cu deplasarea punctului de vedere pe axă temporală, în urma căreia se vor produce schimbări care vor afecta gradul de cunoaștere și esența aprecierii. Astfel, în funcție de creșterea sau descreșterea distanței temporale, se va putea amplifica sau restrânge aria de cunoaștere și, în consecință, va fi posibilă o revalorificare a evenimentelor receptate.

Romanul "La casa de los espíritus" (1982) și maniera inconfundabilă a autoarei Isabel Allende de a crea o lume „impregnată" de realism magic, ilustrează cât se poate de bine această relație circulară și o exemplifică printr-o succesiune impunătoare de mijloace verbale care reflectă percepția vizuală în toată complexitatea ei. În aceeași ordine de idei, urmează să menționăm că specificul resurselor verbale identificate necesită o elucidare aparte, întrucât nu este nici exhaustiv, nici normativ, exclude posibilitatea aplicării metodei statistice sau formularea unor concluzii cu caracter general care ar presupune implicit standartizarea literaturii, or standartizarea este contrară esenței acesteia.

Astfel, atunci când ne-am propus să analizăm tranziția de la vizual la verbal pe baza romanului Isabelei Allende „Casa spiritelor", am ținut cont și de faptul că ne aflăm, cu preponderență, într-un cadru al discursului narativizat sau al vorbirii indirecte în care autorul optează pentru un narator nondiegetic care își subordonează toate procedeele narative și a cărui misiune nu se reduce la transpunerea unei comunicări în propoziții subordonate, ci constă în a o comprima, a o integra în propriul discurs și, prin urmare, a o interpreta recurgând la propriul stil. Deși este vorba, despre un narator nondiegetic care narează istoria recurgând la mărcile gramaticale ale persoanei a treia, adesea putem observa prezența abundentă a verbelor de percepție vizuală, prin medierea cărora acest narator deleghează misiunea percepției unui focalizator. Or, grație focalizatorului, competența sa cognitivă este întregită, aparent, de o viziune complementară și, în consecință, se reușește a evita o eventuală manifestare a superficialității din partea acestuia. Ceea ce reușește, de fapt, este diminuarea propriei responsabilități pentru cele afirmate și obținerea unui plus de fiabilitate.

Clara estaba sentada al lado de su madre y esta le apretaba la mano con impaciencia cuando el discurso del sacerdote se extendía demasiado en los pecados de la carne, porque sabía que eso inducía a la pequeña a visualizar aberraciones que iban más allá de la realidad, como era evidente por las preguntas que hacía y que nadie sabía contestar. Clara era muy precoz y tenía la desbordante imaginación que heredaron todas las mujeres de su familia por vía materna.

Miró a sus hijos, los menores estaban cansados, rígidos en su ropa de domingo, y los mayores comenzaban a distraerse. Posó la vista en Rosa, la mayor de sus hijas vivas, y, como siempre, se sorprendió. Su extraña belleza tenía una cualidad perturbadora de la cual ni ella escapaba, parecía fabricada de un material diferente al de la raza humana. (...) Al nacer, Rosa era blanca, lisa, sin arrugas, como una muñeca de loza, con el cabello verde y los ojos amarillos, la criatura más hermosa que había nacido en la tierra desde los tiempos del pecado original, como dijo la comadrona santiguándose. (Allende, 2014: 4)

La rândul lor, verbele de percepție vizuală, care, în cazul nostru, activează în calitate de actualizatori ai planului perceptiv, ne deschid accesul la o altă serie de detalii care prezintă interes pentru intențiile narative reușind să le incorporeze prin intermediul unui fond lexical variat, marcat din punct de vedere afectiv, precum și a unei succesiuni de unități lexicale neutre, care capătă valori stilistice datorită interacțiunii pe care o efectuează în cadrul contextului și datorită materializării lor în cadrul mai multor figuri de stil, așa cum sunt epitetul, metafora, hiperbola, antiteza, enumerația. În aspect gramatical, prezintă interes adverbele dubitative care activează, din nou, în calitate de actualizatori ai planului perceptiv și denotă inaccesibilitatea naratorului la o percepție absolută. Însă nu este exclus că aceleși adverbe dubitative ar putea activa în calitate de actualizatori ai planului temporal, care vizează distanța dintre percepția primară și ulterioară a evenimentelor.

Atunci când ne propunem să analizăm mijloacele verbale din cadrul planului ideologic, observăm că, și de această dată, căile de acces converg spre planurile perceptiv, spațial și temporal, deoarece ne aflăm într-un cadru temporal care servește drept fundal pentru succedarea a patru generații ale unei familii cu circumstanțle istorice, sociale și culturale asociate acestui cadru și, în felul acesta, suntem conștienți de faptul că în cazul unei potențiale substituiri a acestuia sau a subiectului perceptor, aceeași realitate va fi percepută de pe alte poziții, nu neapărat prin prisma stărilor pesimiste, demotivante și demoralizatoare.

Por momentos la tristeza me invadía, era más fuerte que el enojo que había estado incubando durante tanto tiempo, más fuerte que el odio que sentía por Pedro Tercero García. Deben haber pasado un par de horas antes de divisar los chatos galpones del aserradero, ubicados en semicírculo en un claro del bosque. (Allende, 2014: 155)

Sintetizând, se poate conchide că autoarea nu realizează o proiecție a realității obiective, ci creează o realitate subiectivă, în conformitate cu propria sa viziune asupra acesteia. Exemplele analizate ne-au permis să identificăm o serie întreagă de mijloace verbale (gramaticale, lexicale și stilistice), care au revelat imposibilitatea explorării punctului de vedere într-un cadru limitat al percepției vizuale și să conchdem, de asemenea, că impactul pe care îl exercită acestea asupra configurării punctului de vedere nu este determinat de extensia cantitativă, de gradul de neutralitate sau expresivitate stilistică etc., ci doar de stilul individual și irepetabil al autoarei, de capacitatea acesteia de a selecta și a combina resursele verbale într-un mod care să asigure producerea efectului scontat sau, inclusiv, să provoace instanța receptoare la o decodificare inedită a materialului lecturat.

Bibliografie:

CIPLIJAUSKAITÉ, Biruté, 2001, *La novela femenina contemporánea: hacia una tipología de la narración en primera persona*, Anthropos, Barcelona.

CONTURSÍ, María Eugenia, FERRO Fabiola, 2006, La *narración. Usos y teorías*, Grupo Editorial Norma, Barcelona.

GARRIDO DOMÍNGUEZ, Antonio, 1996, *El texto narrativo*, Síntesis, Madrid.

MALDONADO, Concepción, 1991, Discurso *directo y discurso indirecto*, Taurus Universitaria, Madrid.

SANTIESTEBAN NARANJO, Ernan. 2014, *Introducción a la estilística*, Editorial Académica Universitaria.

VERDÍN DÍAZ, Guillermo, 1970, *Introducción al estilo indirecto libre en español*, Editorial Revista de Filología Española Anejo XCI, Madrid.

ШМИД, Вольф, 2003, *Нарратология*, Языки славянской культуры, Москва.

Corpus:

ALLENDE, Isabel, 2014, *La casa de los espíritus*, Plaza Janés, Barcelona.

ÎMPRUMUTURILE DIN LIMBILE GERMANICE ÎN SPAȚIUL LINGVISTIC AL PENINSULEI ITALICE: ANALIZĂ DIACRONICĂ, DIATOPICĂ ȘI LINGVISTICĂ

Tatiana PORUMB
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

Abstract. *The study of Germanisms in the linguistic space of the Italian peninsula is part of the research on intercultural phenomena related to space and migration, combining the main domains of interest of Romance philology and Germanic philology.*